

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. บ้านของชาว Rotinese หลังคามุงด้วยใบปาล์ม ชาวตะวันตกมองว่าไม่สวยงาม และ ไม่ถูกสุขลักษณะ (จาก Waterson 1991:35).....	6
2. อาคารทางศาสนาของชาว Lembongpangi ทางตะวันออกของ Sulawesi (จาก Waterson 1991:48).....	9
3. เรือนไทยในความคิดของสถาปนิกเป็นเรือนไม้ที่งดงาม.....	12
4. ภาพชนบทที่ถูกมองว่าเป็นสังคมที่เรียบง่ายและสงบสุข (จาก Tips1994:124,125)....	15
5. แผนที่แสดงที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่าง (จาก Donner 1978:224).....	31
6. ภาพแสดง Amazon Varzea เขตที่ราบลุ่มของบราซิล (จาก Hardesty 1977:92).....	33
7. ภาพแสดงระบบนิเวศน์หนองน้ำ (จาก Miller,1994:31).....	33
8. แผนที่เขตลุ่มต่ำภาคกลางตอนล่าง หมายเลขหนึ่งหมายถึงพื้นที่ที่มีน้ำท่วมอยู่นาน (จาก Donner,1978:236).....	35
9. ภาพแสดงระดับน้ำเจ้าพระยาที่อยุธยา พ.ศ.2374-2505 (จาก Donner,1978:234).....	37
10. แผนที่แสดงที่ตั้งชุมชนโบราณในที่ราบภาคกลาง (จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ,2534:245).....	39
11. ภาพลายเส้นเรือนชาวนาสมัยอยุธยา (จาก La Loubere,1969:24).....	40
12. แผนที่อยุธยาของ Choisy แสดงให้เห็นการตั้งบ้านเรือนริมน้ำ (จาก Choisy,1930)....	40
13. ภาพลายเส้นของ Gervaise แสดงบ้านเรือนและพิธีศพสมัยอยุธยา (จาก Villers,1989).....	41
14. สภาพคลองทางหลวงในปัจจุบันปริมาณน้ำมีมากกว่าในอดีต.....	50
15. แผนที่แสดงอำเภอต่างๆของอยุธยา อ.บางซ้ายจะอยู่ที่ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จ.สุพรรณบุรี ทิศตะวันออกติด อ.เสนา(บ้านแพน).....	51
16. แผนที่แสดงที่ตั้งของบ้านหมูลาวซึ่งตั้งอยู่ริมคลองทางหลวง.....	51
17. สภาพถนนลาดยางสมัยปัจจุบันผ่านบ้านหมูลาว.....	53

18. แผนภูมิบนแสดงเครือญาติระหว่างกลุ่มยายยวง กับกลุ่มยายเรียบซึ่งพ่อของยาย เรียบ เป็นน้องชายของยายยวง แผนภูมิล่างแสดงเครือญาติระหว่างกลุ่มยายขึ้นซึ่ง มีลูกสาว แต่งงานกับลูกชายของยายเที่ยง และหลานชายของยายขึ้นกับยายเที่ยง ก็แต่งงานกับ ลูกสาวของยายวาด.....	60
19. แผนภูมิบนแสดงกลุ่มญาติของยายเป่าซึ่งเป็นการรวมตัวของพี่น้องข้างสามมี ส่วนที่ ระบายนี้อาศัยอยู่ที่ยังอยู่ในครัวเรือน แผนภูมิล่างแสดงเครือญาติระหว่างกลุ่มยายม้วน และยายสุดซึ่งแม่ของยายม้วนคือ พี่สาวของตาเปล่งซึ่งเป็นสามีของยายสุด.....	61
20. เครื่องไม้ข้าวของชาวนาในอดีต (จาก Tips, 1994:126).....	65
21. ครกกระเดื่องของชาวนาในอดีต (จาก Tips, 1994:127).....	65
22. ครกตำข้าวโดยใช้สากของชาวนาในอดีต (จาก Tips, 1994:126).....	65
23. เรือนเครื่องผูกหลังคามุงจากผ่าซัดแตะพื้นฟากไม้ไผ่.....	69
24. เรือนเครื่องสับ มุงจากหลังเตี้ย ฝาผนังและพื้นทำจากกระดาน.....	69
25. เรือนเครื่องสับมุงจาก หลังคาทรงสูงมีบันลุม ฝาผนังและพื้น ทำจากกระดาน.....	69
26. เรือนเครื่องสับหลังคาเตี้ยของยายยวง ภาพถ่ายจากด้านหลัง.....	70
27. เรือนเครื่องสับของยายยวง ถ่ายจากด้านหน้า.....	70
28. เรือนเครื่องสับหลังคาเตี้ยของยายวาน หลานของยายยวง.....	71
29. เรือนเครื่องสับหลังคาทรงสูงของยายม้วน.....	72
30. เรือนของยายม้วนหันด้านสกัดออกสู่ คลองทางหลวง ด้านหน้าปลูกกอไม้ และมะกอก.....	72
31. การเปลี่ยนแปลงเรือนของชาวนา จากเรือนเครื่องผูก ไปสู่เรือนเครื่องสับมุงจาก และ หลังคามุงกระเบื้องดินเผา รวมทั้งการเปลี่ยนฝาผนัง พื้น และจั่วจากไม้ไผ่ไปสู่ไม้ กระดาน.....	73
32. โครงสร้าง และส่วนประกอบของเรือนเครื่องผูก.....	75
33. โครงสร้างและส่วนประกอบของเรือนเครื่องสับ.....	76
34. ใจความของยายยวงในปัจจุบัน(ภาพบน) เหลือแต่เพียงโครงไม้ส่วนภาพล่าง คือ บันไดควาย ปัจจุบันถูกตัดแปลงมาใช้เป็นบันไดเรือน.....	79

35. สภาพใต้ถุนเรือนของยายเป้าในปัจจุบัน (ภาพบน) ใช้เป็นที่เก็บเรือ และเศษไม้ ส่วนภาพล่างเป็นใต้ถุนเรือนของยายม้วน ใช้เป็นที่นอนเล่นตอนกลางวัน.....80
36. อาคารสถานที่ของ "บ้าน" ของชาวนาบ้านหมูลาว ประกอบด้วย เรือน โรงครัว โรงควาย ยุ้งข้าว บ่อน้ำ และลานบ้าน.....82
37. ภาพบนคือ ไม้ใช้เป็นที่ตั้งบ้านของยายม้วน และเป็นที่ตั้งศาลพระภูมิ ภาพล่างเป็นต้นมะกอกและจามจุรี เป็นที่ให้ร่มเงา บริเวณลานบ้านของยายเป้า.....83
38. ภาพบนคือกลุ่มเรือนของนายบุญยัง มีเรือนต่อเชื่อมกันสามหลัง ภาพกลางด้านขวา คือเรือนที่ต่อเติมใหม่ของนายบุญยัง ส่วนซ้ายมือเป็นเรือนของยายทองคำ ภาพล่างคือเรือนหลังเดิมของนายบุญยังซึ่งเคยเป็นของพ่อแม่.....101
39. (ก) การต่อเติมพื้นที่เรือนของนายบุญยัง.....103
 (ข) การต่อเติมพื้นที่เรือนของนางระเบียบ.....103
 (ค) การต่อเติมพื้นที่เรือนของนางพลัด.....104
 (ง) การต่อเติมพื้นที่เรือนของยายเรียบ.....104
40. ภาพแสดงโครงสร้างของเรือนสมัยใหม่ หรือ"บังกะโล".....106
41. ลักษณะเรือนบังกะโล หรือเรือนสมัยใหม่ ภาพบนคือเรือนของนางจำรุญ ส่วนภาพล่างคือเรือนของยายใจ.....107
42. สภาพแวดล้อมของบ้านหมูลาวในปัจจุบัน ภาพบนคือพื้นที่ดินที่ถมใหม่ของยายเรียบ ใช้ปลูกผลไม้ ภาพล่างคือพื้นที่ดินเก่าซึ่งถูกน้ำขังเนื่องจากพื้นที่รอบๆมีระดับสูงกว่า เนื่องจากการถมดินของยายเรียบ และนางละเมียด.....108
43. สภาพแวดล้อมบริเวณบ้านของนางระเบียบ พื้นดินถูกถมสูงขึ้น เพื่อให้ปลูกผักผลไม้ ซึ่งแต่เดิมเคยเป็นลานบ้านมาก่อน.....109
44. สภาพบ้านเรือนใน อ.บางบาล หรือเขตบ้านใน.....115
45. ภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงกลุ่มบ้าน สามช่วง คือ พ.ศ.2430-2440 ช่วงพ.ศ. 2460-70 และช่วง พ.ศ.2470-2500.....116
46. ภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงของบ้านหมูลาวก่อนและหลัง พ.ศ.2520.....119
47. ภาพบน คือกลุ่มบ้านของยายวงซึ่งเป็นการกระจายตัวตามลำคลอง ส่วนภาพล่างคือกลุ่มบ้านของยายม้วนเป็นกลุ่มบ้านที่กระจายตัวในแนวเหนือใต้.....123

ภาพที่	หน้า
48. ภาพบนคือสภาพ Natural Ground ที่ถูกน้ำท่วมซัง ส่วนภาพล่าง คือสภาพ Built Ground ที่ใช้ปลูกร้านค้าของนางละเมียด.....	131
49. ภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงในฤดูแล้ง และฤดูน้ำหลาก เปรียบเทียบ ระหว่าง Natural Ground ที่ถูกน้ำท่วม กับ Built Ground ที่แห้งตลอดปี.....	132
50. ลักษณะของบ้านแบบปิด(closed spaces) ที่มีต้นไม้ใหญ่ปกคลุม ในภาพเป็น บริเวณ บ้านของยายม่วง และนางละเมียดผู้เป็นลูกสาว.....	134
51. ลักษณะพื้นที่แบบ Convenient Space ที่เป็นพื้นดินถมใหม่ใช้ปลูกพืชและ เรือนแบบ ใหม่ ภาพบนเป็นเรือนของลูกสาวนางสงว ภาพล่างคือเรือนของ นางก้านตองลูกสาว ยายม่วง	136
52. ภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมธรรมชาติของบ้านหมูลาวในช่วงเวลา ต่างๆ จากสภาพ Open Space มาสู่ Closed Space และ Convenient Space.....	137
53. ภาพเปรียบเทียบระหว่าง Eating-Sleeping Space กับ Working Space ภายในเรือน ของชาวนาในช่วงเกษตรกรรมแบบพึ่งธรรมชาติ.....	143
54. ภาพเปรียบเทียบระหว่าง Sacred Space ซึ่งอยู่ภายในห้องกับ Profane Space ซึ่งอยู่ บริเวณระเบียงและชานเรือนในช่วงเกษตรแบบพึ่งธรรมชาติ.....	148
55. ภาพบนคือพื้นที่สี่ระดับ คือพื้นห้อง พื้นระเบียง พื้นชาน และพื้นดิน ส่วนภาพล่าง คือพื้นที่สามระดับ ซึ่งห้องกับพื้นระเบียงอยู่ในระดับเดียวกัน จะสังเกตเห็นว่าพื้นที่ กว้างใหญ่ที่สุดคือพื้นดิน ซึ่งใช้ทำงานกลางแจ้ง และเป็นพื้นที่ทางโลก.....	152
56. ภาพแสดงเรือนชาวนาของบ้านหมูลาวสามแบบ คือ เรือนพื้นบ้าน(บน) เรือนที่ถูก ต่อเติม(กลาง) และเรือนบังกะโลหรือเรือนสมัยใหม่(ล่าง).....	157
57. ภาพบนแสดงการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ในเรือนที่ถูกต่อเติม ห้องที่มี Spiritual Sense จะกลายเป็น Storage Space ส่วนภาพล่างคือพื้นที่ในเรือนบังกะโล จะไม่มี Sacred Space เหมือนเรือนพื้นบ้าน ยกเว้นการมีเสาเอกอยู่มุมใดมุมหนึ่ง ซึ่งอยู่บนพื้นที่ Profane Space.....	158
58. ภาพเปรียบเทียบเรือนบังกะโลของชาวนา กับเรือนพื้นเมืองในอินโดนีเซีย ภาพบน คือเรือนของชาว Iban ภาพกลางคือเรือนของชาว Kayan ส่วนภาพล่างคือเรือนชาว นาบ้านหมูลาว.....	161

ภาพที่	หน้า
59. แผนที่แสดงศูนย์กลางทางศาสนาของบ้านหมูลาว.....	169
60. แผนที่แสดงศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของบ้านหมูลาว.....	169
61. แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคมในอดีตและปัจจุบันของบ้านหมูลาว.....	172
62. แผนภูมิแสดงเครือข่ายทางสังคมในปัจจุบันของบ้านหมูลาว.....	174